

PETR NOVOTNÝ

KAM SMĚŘUJE EVROPSKÝ PEDAGOGICKÝ VÝZKUM A JEHO PŘEDNÍ KONFERENCE?

*Where does the European Educational Research and its Foremost Conferences
head For?*

Mnozí výzkumníci v oblasti pedagogických věd, evropští i mimoevropští, přivykli scházet se každoročně v září na výročních konferencích Evropské asociace pedagogického výzkumu (EERA). V roce 2003 se Evropská konference pedagogického výzkumu (dále ECER 2003) konala v hlavním městě Portugalska Lisabonu a zúčastnilo se jí přibližně 800 výzkumníků, pracovníků univerzit a dalších institucí. Organizaci konference převzala Fakulta psychologie a pedagogických věd Lisabonské univerzity.

Je třeba říci, že se organizátoři svého úkolu zhostili na výbornou. K tomu, že tento fakt zdůrazňuji na předním místě této zprávy, mě vedou některé podstatné okolnosti. Zklamání ze způsobu, jakým se s předešlým ročníkem konference vypořádala Université Charles de Gaulle ve francouzském Lille, totiž, ve spojení s určitou skepsí vůči smyslu evropského setkávání výzkumníků, přiměl některé významné členy EERA k tomu, aby se od této události jakýmsi způsobem distancovali. Týká se to především Britů, a tak jsme měli např. možnost přečíst si 14. 9. 2001 v komentáři Times Educational Supplement slova autora Davida Budge, že pokud nebude ani na příští konferenci zajištěno to základní (tedy přesný program, přiměřené jídlo a dostupné ubytování), pak „EERA nemusí přežít“. O tom, že toto stanovisko má v zemi autora značnou podporu, svědčí rozhodnutí Britské asociace pedagogického výzkumu, která v termínu konání ECER 2003 uspořádala v Exeteru vlastní třídní konferenci. Tu navštívilo téměř 900 účastníků, nejen Britů, a ačkoliv množství není vším, znamená to pro ostatní evropské konference velkou výzvu do budoucna. Doufejme za celou evropskou asociaci, že pravdu má Helen Ward (Times Educational Supplement, 20. 9. 2002), když na základě rozhovorů s účastníky ECER 2002 přímo na místě konání říká, že „i ty nejskeptičtější britské výzkumníky si konference naklonila“. K příznivému dojmu jistě také přispělo příjemné počasí a dobrá organizace společných setkání pod širým nebem na dvoře pořádací fakulty.

Nicméně troufám si říci, že konference měla i jiné podstatné vlastnosti, než jen neobvykle málo příležitostí slyšet ostrovní angličtinu. Jako už tradičně se i tento ročník konference vyznačoval nesmírnou bohatostí prezentovaných témat a výzkumných postupů. I proto každá zpráva o jednání konference musí být nutně ovlivněna subjektivním pohledem jedince, který mohl vyslechnout jen zlomek příspěvků. Vždyť ani roztříděním příspěvků do 23 tématických sítí¹ (v některých časech běželo jednání souběžně i ve dvaceti místnostech) se nedalo zabezpečit, aby se podobná témata časově nepřekrývala, a naopak nebylo možné zcela zajistit homogenitu příspěvků v jednotlivých blocích.

Je třeba vysvětlit, proč jsou tématické sekce označovány jako síť. Můžeme za tím najít záměr integrovat evropské výzkumníky podle témat jejich výzkumu do trvalejších a pevnějších spojení, než je výroční setkávání na konferencích ECER. Některé tématické síť, jmenujme za všechny např. síť *ICT ve vzdělávání a tréninku*, tento záměr naplňují tak, že jejich členové jsou ve stálém kontaktu, a v programu konference² v rámci jejich jednání najdeme vystoupení mezinárodních týmů pracujících společně na nadnárodních projektech, případně mezinárodní panelové diskuse. Jiné síť, uveďme například síť *Výzkum vzdělávání učitelů*, jsou zase skutečnými živými komunitami lidí diskutujících velmi přátelsky se zjevnou znalostí práce druhých.

Pokud jde o obsazení jednotlivých sítí, v roce 2002 jednoznačně dominoval *Výzkum vzdělávání učitelů* s více než padesáti přednesenými příspěvky. Hodně prostoru v této síti bylo na konferenci věnováno tématům propojujícím teorii s praxí, ať už jde o akční výzkum, tzv. reflektivní praxi či dopad učitelova vzdělávání a tréninku na jeho práci. Také téma inovativnosti v práci učitele bylo několikrát diskutováno. Mezi nejobsazovanější oblasti se zařadila také síť *ICT ve vzdělávání a tréninku* a dále možná překvapivě *Výzkum terciárního vzdělávání* – věc je vysvětlitelná vysokým podílem příspěvků týkajících se evaluace výuky a hodnocení studentů, tedy témat, které jsou pro pracovníky vysokých škol denním chlebem.

Pracovníci Ústavu pedagogických věd FF MU se prezentovali třemi tématy. Milan Pol přednesl příspěvek týmu autorů (Milan Pol, Lenka Hloušková, Petr Novotný, Jiří Zounek) k tématu *Hlavní oblasti projevů kultury české školy*, Milada Rabušicová přispěla výkladem na téma *Role rodičů ve vztahu ke škole* (Milada Rabušicová, Kateřina Emmerová, Klára Šedřová, Vlastimil Čiháček) a Petr Novotný se vyjádřil k situaci, ve které se nacházejí *Inovativní učitelé v dnešní české škole*.

Rád bych uvedl několik postřehů z konference jdoucích napříč sítěmi i tématy. Jeden z nich se týká evropské dimenze pedagogického výzkumu, která je implicitně i explicitně očekávána od této konference. Při pohledu do programu se

1 Úplný seznam sítí lze nalézt na webové stránce <http://www.eera.ac.uk/special.html>.

2 Seznam vystoupení z několika posledních konferencí lze nalézt na stránkách <http://www.eera.ac.uk/events.html>, často včetně odkazu na úplné znění příspěvku na stránkách Educationline. Hledání umožňují velmi praktické vyhledávače pomocí klíčových slov či jmen autorů.

zdá, že většina příspěvků se týká výzkumů, uzavřených v národních hranicích. Když nahlédneme do seznamů literatury, vidíme mnoho odkazů na literaturu anglosaské provenience, méně už navzájem mezi státy evropské pevniny. V obsahu některých příspěvků nacházíme srovnání se zahraničními výzkumy, ale to zřejmě také ještě nezakládá podstatu evropského výzkumu. Explicitně je evropská dimenze výzkumu pojmenována dvojím způsobem. První můžeme nalézt obvykle tam, kde bylo cílem vystupujícího hledání trendů vývoje vztahu mezi společnostmi a vzděláváním, např. hovoří-li se o vzdělávání a trhu práce. Zde je, jak se zdá, pro autory obtížné odlišit, co je realitou státu, ve kterém žijí, a co je skutečně Evropě společné. Často se stává, že trendy, o kterých se hovoří, jsou pojmenovány jako evropské, přitom jde spíše o realitu Evropy omezené na státy Evropské unie, ale nakonec jde především o Británii či jiný autorův stát (zpravidla jeden z těch ekonomicky nejsilnějších). To, že se konference konala v jedné z chudších zemí EU, možná učinilo tento rozpor viditelnějším. Druhým způsobem pojmenovávání evropské dimenze – spíše menšinovým – je skutečná diskuse o podobnostech a rozdílech mezi jednotlivými zeměmi, případně o spolupráci ve výzkumu přes hranice států. Tyto diskuse dostaly svůj prostor především v rámci jednání sítě *Výzkum partnerství ve vzdělávání*.

Jsou zde také některá témata, která překonávají hranice snáz než jiná. Jde především o atraktivní a aktuální témata, jakými jsou užití akčního výzkumu, zpracování případových studií (mj. byly prezentovány teoretické základy i praktické použití tzv. trans-případové analýzy), nebo reflektivní praxe. Právě v poslední jmenované oblasti se velmi často pohybovaly příspěvky autorů z Pyrenejského poloostrova. Když už o těchto autorech mluvíme, je třeba zmínit jednoznačný přínos konání konference ECER 2002 právě v Portugalsku. Občasné problémy s komunikací v angličtině byly v pozitivním slova smyslu zastíněny zajímavými prezentacemi a postřehy autorů, kteří se jinak v takové míře v evropském kontextu neprezentují. Také – díky kulturní blízkosti – výrazně přibylo vystupujících z Jižní Ameriky, kteří zajímavě doplnili rozličnost perspektiv. Uvidíme, čím do evropské pokladnice pedagogického výzkumu přispěje další akce konaná v zemi uprostřed Evropy. Příští konference Evropské asociace pedagogického výzkumu se bude konat v Hamburku 17. – 20. září 2003.

